

Til Erhvervsstyrelsen

Olivia Karen Höcky Hansen, olihan@erst.dk

Rebecca Louise Rohde, rebroh@erst.dk tlf.

Tænk tanken Demokratisk Erhvervs høringssvar til lovforslag om bedre vilkår for demokratiske virksomheder

Fra ekspertarbejdsgruppe til lovforslag om demokratiske virksomheder

Den 1. december 2023 stod samtlige partier på Christiansborg bag en aftale rettet mod at udbrede kendskab om demokratiske virksomheder, fjerne barrierer og gøre det nemmere at etablere nye demokratiske virksomheder.

Det er den første aftale af sin slags i årtier, og den realiserer en række af de anbefalinger, som Ekspertarbejdsgruppen om Demokratiske Virksomheder (fremadrettet *ekspertarbejdsgruppen*) fremlagde for den daværende erhvervsminister i juni 2022.

Tænk tanken Demokratisk Erhverv var repræsenteret i ekspertarbejdsgruppen, og vi sætter naturligvis stor pris på muligheden for at kunne følge implementeringen af tiltagene til dørs. Derfor takker vi også for invitationen til at komme med bemærkninger til nærværende lovforslag, der har til formål at realisere en række afgørende initiativer i den politiske aftale.

Kort om Tænk tanken Demokratisk Erhverv

Tænk tanken Demokratisk Erhverv arbejder for at styrke og udbrede den demokratiske virksomhedsform og kendskabet til erhvervsdemokrati i Danmark. Vi er stiftet af en række af Danmarks store og små demokratiske virksomheder, og vores medlemmer afspejler bredden i den erhvervsdemokratiske sektor, der i dag samlet set står for godt 10 pct. af danske virksomheders omsætning. Vores medlemsskare tæller blandt andet Andel, Thise Mejeri, Norlys, Merkur Andelskasse, Danske Vandværker, Forenet Kredit, Tryghedsgruppen, mindre kooperativer, lokale sparekasser og forsikringsselskaber samt mange andre små og store demokratiske selskaber.

Tænk tanken Demokratisk Erhverv har siden stiftelsen i 2018 fokuseret på at skabe solid viden om demokratiske virksomheder og demokratisk ejerskab, og vi bidrog også med en række opgørelser og vidensprodukter om den erhvervsdemokratiske sektor til ekspertarbejdsgruppens endelige rapport.

Opsummering på høringssvar

Tænk tanken Demokratisk Erhverv bakker kraftigt op om lovforslaget, og vi ser frem til, at de enkelte initiativer bliver til virkelighed og kommer til at gøre en forskel for nuværende og fremtidige demokratiske virksomheder.

Vi er af den opfattelse, at lovforslaget med en række præciseringer vil kunne komme helt i mål med hensigten om at styrke kendskab til demokratiske virksomheder (og herunder medlemmernes indflydelsesmuligheder i disse), fjerne barrierer og gøre det nemmere at etablere nye demokratiske virksomheder. Præciseringerne knytter sig overordnet set til nedenstående fem punkter. Hvert af punkterne uddybes i høringssvaret nedenfor.

- 1. Medlemskommunikation:** Det er afgørende, at initiativet åbner op for, at virksomhederne kan udveksle og benytte de, for dem, nødvendige kontaktoplysninger til en øget kommunikation om medlemsforhold, det demokratiske formål, de repræsentative medlemsdemokratier, udvikling og almennyttige aktiviteter, og at medlemmer i højere grad gøres opmærksomme på, hvordan de kan gøre brug af medlemskabet og de demokratiske rettigheder.
- 2. Passive investorer:** Det er afgørende, at begrænsningen ikke knyttes til antallet af *investerende deltagere/passive investorer* men i stedet til de *investerende medlemmers samlede stemmerettigheder*.
- 3. Mulighed for omdannelse til en demokratisk virksomhed:** Hensigten med den politiske aftale og nærværende lovforslag er at ligestille virksomhedsformer, men med en "solnedgangsklausul" vil der udelukkende være tale om en midlertidig ligestilling.
- 4. Aktiv sikring:** Det bør ikke udelukkes, at et andelsselskab med begrænset ansvar (fremadrettet a.m.b.a.) eller en forening med begrænset ansvar (fremadrettet f.m.b.a.) under visse forudsætninger kan anvende den bundne reserve ved underskud.
- 5. Opfølgning:** Vi opfordrer til et årligt opfølgingsmøde mellem ekspertarbejdsgruppen og relevante myndigheder med henblik på at sikre en effektiv implementering af nærværende lovforslag og de andre initiativer i den politiske aftale om demokratiske virksomheder.

1. Medlemskommunikation

Hensigten er at fjerne juridiske barrierer, så en række finansielle, demokratiske virksomheder får mulighed for at kommunikere med deres medlemmer om medlemsforhold, det demokratiske formål, de repræsentative medlemsdemokratier, udvikling og aktiviteter, og gøre medlemmerne opmærksomme på, hvordan de kan gøre brug af medlemskabet.

De, i lovforslaget, forslåede præciseringer og lovændringer skal danne grundlag for, at finansielle virksomheder eller forsikringselskaber kan dele kontaktoplysninger med deres demokratiske ejer- og modervirksomhed eller forening, så de pågældende demokratiske virksomheder kan bidrage til, at medlemmerne kan gøre brug af deres medlemskab og de dertilhørende rettigheder.

Nærværende initiativ vil netop kunne sikre, at langt flere danskere bliver bevidste om deres indflydelsesmuligheder, og dermed vil initiativet bidrage til at komme i mål med en af de primære målsætninger fra både politisk hold og i ekspertarbejdsgruppens rapport, nemlig udbredelse af kendskab til demokratiske virksomheder, den demokratiske ejerform og medlemsdemokratiet i Danmark. Det er derfor et aldeles vigtigt initiativ.

For at komme i mål med den politiske hensigt og skabe fundamentet for en medlemskommunikation, der øger og styrker medlemmernes handlemuligheder (og viden om medlemsdemokratiet) vil det være fordelagtigt med mindre præciseringer indenfor tre områder:

1. Det kan med fordel præciseres, at det nye medlemskommunikationsinitiativ ikke ændrer på den nuværende praksis og eksisterende videregivelse af oplysninger til brug ved for eksempel valg og udbetaling af kundekroner (og anden overskudsdeling).
2. Det bør ligeledes præciseres, at virksomhederne får adgang til de, for dem, nødvendige data og kontaktoplysninger (herunder cpr/cvr-oplysninger), med henblik på at sikre en øget

- medlemskommunikation, der distribuerer viden om medlemsforhold, muligheder for indflydelse og demokratiske rettigheder til så mange medlemmer/ejere som muligt.
3. I forlængelse heraf kan det være fordelagtigt at gøre det tilstrækkeligt klart for virksomhederne (fx via eksempler i lovbemærkningerne), at forslaget reelt åbner op for en bredere kommunikation om medlemsrettigheder, formålet med det demokratiske ejerskab, aktiviteterne i medlemsdemokratiet, almennyttige aktiviteter og medlemmernes handlemuligheder.

Da det pt. er uklart, hvilke specifikke selskaber der påvirkes af ændringen, opfordrer vi afslutningsvist til, at der prioriteres en indsats for at identificere disse, så de kan gøres tilstrækkeligt opmærksom på ændringen, mulighederne og de juridiske rammer for medlemskommunikationen, når den træder i kraft. Tænk tanken Demokratisk Erhvervs stiller gerne sin ekspertise og opgørelser til rådighed for at hjælpe med at identificere disse.

2. Passive investorer

En af de helt store udfordringer, der blev identificeret af ekspertarbejdsgruppen, er, at der stiftes for få nye demokratiske virksomheder. I ekspertarbejdsgruppens rapport præsenteres en opgørelse, der viser, at kun 0,6 pct af nystartede virksomheder stiftes på et demokratisk grundlag.¹ En af de identificerede barrierer omhandler finansiering, og om f.m.b.a.'s og a.m.b.a.'s adgang til ekstern finansiering. Det er afgørende, at det gøres nemmere for demokratiske virksomheder at få investeringer ind udefra, og derfor hilser vi nærværende initiativ varmt velkomment.

Men hvis nærværende lovændring skal være virkningsfuld og kunne bruges i praksis, så bør den foreslåede afgrænsning på 30 pct. ikke knyttes til antallet af investerende *deltagere*, men i stedet til de *investerende medlemmers samlede stemmerettigheder*.

Initiativet forventes at være relevant for nystartede demokratiske virksomheder samt for mindre demokratiske virksomheder i for eksempel landdistrikterne, der er etableret - eller overtaget - af borgere eller medarbejdere med det formål at drive ellers lukningstruet erhverv videre, der kan have betydning for lokalområdet. Disse kunne have interesse i at benytte *equity crowdfunding* for at få interesserede, bekendte, naboer eller lokale borgere til at medfinansiere den nystartede demokratiske virksomhed eller den lokale borgerdrevne virksomhed.

Stemmerettigheder i stedet for deltagere

Udfordringen opstår, når en given virksomhed er i en opstartsfasen, og derfor potentielt har mellem 3-6 deltagende ejere. I dette tilfælde er der kun plads til 1-3 "investerende medlemmer", så længe 30 pct-begrænsningen gør sig gældende for *deltagere*. Det vil tæt på umuliggøre crowdfunding (eller andre brede fundingtiltag) fx for et nystartet medarbejderejet selskab, og ligeledes gøre det vanskeligt for en lokal demokratisk virksomhed at opnå investeringer fra lokale borgere, der finder det nødvendigt for lokalområdet, at den pågældende virksomhed eksisterer.

Man kunne med fordel ændre teksten således, at "...*investerende medlemmer tilsammen højst må råde over 30 pct. af de samlede stemmerettigheder*". Dermed kan mindre nystartede, demokratiske virksomheder igangsætte crowdfunding kampagner, hvor lokale borgere eller andre kan blive passive medlemmer via mindre tilskud. Når de passive medlemmer udelukkende må

---

¹ [Ekspertarbejdsgruppen om Demokratiske virksomheders rapport 2022, s. 11](#)

udgøre 30 pct. af den samlede mængde stemmerettigheder, så går det ikke ud over det demokratiske ejerskab.

Bør følge andres landes lovgivning på området

Det bør desuden nævnes, at ekspertarbejdsgruppen specifikt foreslog at følge den svenske lov², der ligeledes muliggør en begrænset mængde passive investeringer. Der henvises ligeledes til den svenske lovgivning i nærværende lovforslag. I den svenske lovgivning er det imidlertid netop *stemmerettigheder* og ikke antallet af *deltagere*, der er begrænset til en tredjedel. Det samme gør sig gældende i andre europæiske landes (fx Frankrigs og Italiens) lovgivninger for demokratiske virksomheder (i pågældende landes love bruges termen "kooperativer"). Afslutningsvist gør det sig også gældende i henhold til *forordningen om statut for det europæiske andelsselskab (SCE-loven)*, der ligeledes henvises til i bemærkningerne til lovforslaget. Her er det igen specifikt *stemmerettigheder*, der henvises til i artikel 59 stk 3.³

For at opnå det ønskede resultat og med henblik på at sikre en vis konsistens med andre landes - og den europæiske - lovgivning, anbefaler vi, at det er *stemmerettigheder* og ikke *antal deltagere*, der bruges i lovgivningen.

3. Mulighed for omdannelse til en demokratisk virksomhed

Hensigten er at gøre det muligt for et anparts- eller aktieselskab at omdanne sig til et f.m.b.a. eller a.m.b.a.

Det er et vigtigt skridt både for at sikre ligestilling mellem de forskellige ejerformer, men også for at sikre at den demokratiske ejerform kan vælges til, eller bruges som et redskab til fx at omdanne lukningstruet erhverv i landdistrikterne til et borger- eller medarbejderejet demokratisk foretagende.

Af den grund ser vi kritisk på det forhold, at muligheden for omdannelse indføres med en såkaldt "solnedgangsklausul", der indebærer, at muligheden for omdannelse ikke vil være permanent, men kun tilbydes i 2,5 år. En midlertidig ordning flugter ikke med målsætningen om ligestilling mellem ejerformerne, der var en af de fremmeste formål med ekspertarbejdsgruppens arbejde og anbefalinger.

Muligheden for omdannelse er i denne form reelt kun et tilbud til de virksomheder, der for nuværende ikke er under rette regulatoriske ramme, og dermed må det antages, at det ikke anses som værende tilstrækkeligt relevant for fremtidige ejerledere (efter 2027) at generationsskifte til et demokratisk ejerskab – fx til medarbejdere. Det forholder vi os skeptiske overfor.

Derfor foreslår vi enten, at der findes midler indenfor driften, eller at der, som led i opfølgningen på samtlige initiativer i den politiske aftale om demokratiske virksomheder, samles op på interessen for og erfaringer med ordningen samt det reelle ressourcetræk ved omdannelser de næste 2,5 år med henblik på at drøfte, om muligheden for omdannelse bør gøres permanent.

² Lag (1987.667) om Ekonomiske Föreningar https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-1987667-om-ekonomiska-foreningar_sfs-1987-667/

³ Rådets forordning 1435/2003 af 22. juli 2003: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32003R1435>

4. Aktivsikring

Hensigten er, at a.m.b.a.'er og f.m.b.a.'er fremadrettet kan sikre, at formuen bliver i virksomheden gennem aktivsikring. Et godt forslag, som vi bakker kraftigt op om, men som også kan præciseres, så der blandt andet gives mulighed for, at den bundne reserve under visse omstændigheder vil kunne bruges til at dække underskud.

Formålet med en bunden reserve er at sikre den demokratiske virksomheds virke, der i mange tilfælde er baseret på et erklæret formål om at løse medlemmers, forbrugeres, borgeres, producenters eller medarbejderes sociale og økonomiske behov. En pludseligt opstået krise parret med ufravigelige og ufleksible muligheder for at bruge af reserven betyder, at den pågældende virksomhed kan stå i en sårbar situation, som den bundne reserve netop skulle beskytte virksomheden og ejerkredsen mod. Derfor opfordrer vi til en opblødning, men at det samtidig gøres klart, at brug af reserven ved underskud skal flugte med formålet og vedtægtsbestemmelserne herom.

Når der er tale om en frivillig ordning kan der med fordel blødes op i visse bestemmer, så det betragtes som et tilbud med et vist handlerum. Herunder tilbyde mulighed for at kunne ændre procentsatsen for, hvor stor en del af det årlige overskud, man vil hensætte til den bundne reserve fremadrettet.

5. Afslutning og opfølgning på aftale

Vi håber, at ovenstående giver anledning til konstruktive præciseringer til det, som vi grundlæggende anser for at være et stærkt og vigtigt lovforslag, der kan få stor betydning for nuværende og fremtidige demokratiske virksomheder.

Vi opfordrer desuden afslutningsvist til, at ekspertarbejdsgruppens medlemmer inviteres løbende (eventuelt årligt) til et evaluerings- eller opfølgningsmøde med henblik på at sikre en effektiv og frugtbar implementering af samtlige initiativer fra den politiske aftale. En sådan opfølgning vil i øvrigt være i tråd med ønsket og anbefalingen fra ekspertarbejdsgruppen.

Ligesom vi i øvrigt opfordrer til, at der i den generelle implementering af arbejdsgruppens anbefalinger tages højde for, at nedsættelse af "Udvalget for god demokratisk ledelse" udelukkende er midlertidigt. Derfor bør det tænkes ind, hvordan gruppens vigtige arbejde kan videreføres og fortsættes blandt landets demokratiske virksomheder. Sammensætning af udvalget, sikring af dets bredde og videreførelse af arbejdet bør således være indtænkt fra start af udvalgets nedsættelse.

Tænk tanken Demokratisk Erhverv deltager naturligvis gerne i opfølgningen, og vi stiller os altid til rådighed for uddybning af både nærværende høringssvar, samt stiller vores ekspertise om demokratiske virksomheder til rådighed for relevante myndigheder.

Med venlig hilsen

Jens Jonatan Steen

Administrerende direktør